

INDUSTRIEZONES EN -PARKEN

Er werden twee kaarten gemaakt : een kaart op schaal 1 : 500 000 waarop de zones en parken met een officieel statuut zijn voorgesteld (hoofdkaart) en een kaart op schaal 1 : 1 250 000 met de zones en parken zonder bepaald statuut (bijkaart).

In beide gevallen hebben de weerhouden terreinen niet alleen betrekking op industriezones in de strikte zin van het woord, maar ook op zones bestemd voor onderzoek, ambachten en diensten, zoals ze door de wet van 30 december 1970 op de economische expansie werden bepaald (Belgisch staatsblad van 1.1.1971).

De in kaart gebrachte toestand is die van 1.1.1980.

De kaart met de *zones en parken met officieel statuut* werd opgemaakt op basis van gegevens in de eerste plaats ontleend aan de publikatie van het Ministerie van Economische Zaken, Administratie van de nijverheid, economische expansie en buitenlandse investeringen, getiteld « Bezetting van de Terreinen ten behoeve van de industrie, het ambachtswezen of de diensten, toestand op 1.1.1980 » (Brussel, 1981). Een tweede geraadpleegde bron bestaat uit onuitgegeven tabellen van het Ministerie van Economische Zaken, Algemene economische inspectie, opgesteld voor dezelfde datum.

Elk aaneengesloten terrein, gelegen op het grondgebied van één of meerdere gemeenten (gemeentelijke verdeling vóór de fusies van 1.1.1977), werd als een eenheid beschouwd. Toch werden alle terreinen van één en dezelfde gemeente gegroepeerd tot één geheel. Het aantal van de aldus bekomen zones en parken, die op de kaart werden voorgesteld, bedraagt 204.

Voor elke eenheid werden drie kenmerken weerhouden : de oppervlakte, de personeelsbezetting en het statuut.

De totale *oppervlakte* van het terrein (of groepering van terreinen) is op kaart voorgesteld bij middel van een bovenste halve cirkel, op voorwaarde dat het terrein minstens 20 ha beslaat. De totale oppervlakte omvat de reeds bezette delen, deze met bedrijven in opbouw, de in optie genomen delen, alsmede de nog beschikbare ruimte; ook de oppervlakte die voorbehouden is voor infrastructuur of die niet rechtstreeks dienstig is voor bedrijven, werd er bij genomen. Binnen de totale oppervlakte werd het nog beschikbaar deel aangeduid, d.w.z. de oppervlakte die nog aan bedrijven kan verkocht of verhuurd worden.

De *personeelsbezetting* is weergegeven door een onderste halve cirkel, op voorwaarde dat er op 1.1.1980 minstens 100 personen tewerkgesteld waren in de functionerende bedrijven. Om echter de terreinen met 1 tot 99 tewerkgestelden te onderscheiden van deze nog zonder personeel, werd, in het eerste geval, een horizontaal streepje aangebracht onder de kleine centrale cirkel die het statuut aangeeft. Om ook de personeelsdichtheid (aantal tewerkgestelden per ha) weer te geven, werd aan de totale personeelsbezetting (195 093 personen voor geheel België) eenzelfde oppervlakte toegekend als aan alle industrieterreinen samen (25 449 ha). Bovendien werd de onderste halve cirkel opgedeeld in vier sectoren die, achtereenvolgens van links naar rechts, de tewerkstelling voorstellen in vier activiteitsgroepen, nl. het aandeel van : 1. metaal en machinebouw; 2. scheikundige nijverheid, vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten, energie en bouw; 3. andere verwerkende nijverheid; 4. tertiaire activiteiten.

Tenslotte duidt de kleur van de kleine centrale cirkel op het *statuut* van elk terrein (of groep van terreinen). Ingevolge de beslissing van het Ministerieel Comité voor Economische en Sociale Coördinatie van 6 maart 1975, kunnen de zones behoren tot categorie A (vroegere industriezones van nationaal belang en nieuwe zones waarvan de uitrusting voor 80 % of meer door de Staat wordt gedragen) of tot categorie B (vroegere zones van regionaal belang en nieuwe zones met een staats tussenkomst van minder dan 80 %). Indien het terrein (of groep van terreinen) twee verschillende statuten heeft, werd het cirkeltje nog onderverdeeld volgens het relatief aandeel van elke categorie.

De informatie, aangewend voor het opstellen van de kaart met *zones en parken zonder statuut*, is van diverse oorsprong : Algemene Economische Inspectie, Regionale Economische Uitrustingsmaatschappijen, Intercom, gepubliceerde studies, door de pers verspreide informatie en contacten met regionale en lokale beheerders.

Gezien het uiteenlopend karakter van de gegevens, werd alleen de totale oppervlakte van de terreinen in kaart gebracht. Onder dezelfde voorwaarden als bij de hoofdkaart komt men nu tot 137 eenheden.

De bijkaart is bedoeld als aanvulling van de hoofdkaart. Niet alle industriezones en -parken hebben immers een officieel statuut. Bovendien verschillen de officieel erkende zones uiterlijk vaak in niets van de andere, en het onderscheid is nog moeilijker wanneer slechts een deel van het park een officieel statuut bezit.

Jammer genoeg is het niet makkelijk een exacte lijst van parken zonder statuut op te stellen, bij gebrek aan een algemeen aanvaarde definitie. Wij hebben daarom besloten als zone of park te weerhouden elk terrein waarvoor een promotieactie werd of wordt gevoerd door publieke of private instanties met het oog op het aantrekken van bedrijven. Hierbij worden derhalve bewust ter zijde gelaten de effectieve industriezones, die het resultaat zijn van min of meer spontane concentraties van economische activiteiten.

Over het algemeen zijn de zones en parken zonder statuut gelokaliseerd in andere gemeenten dan de officieel erkende zones en parken. Het gaat hier niet alleen om private terreinen (b.v. zones van Ternat of van Diegem bij Brussel) of zones beheerd door de gemeente (b.v. Barchon, ten oosten van Luik), maar ook om zones beheerd door intercommunales (b.v. de twee parken van Mechelen of die van Hasselt) of om de havenzones van Antwerpen en Zeebrugge. Nochtans kunnen sommige zones zonder statuut gelegen zijn in gemeenten met één of meerdere officiële parken. In zulke gevallen gaat het om terreinen die volledig of bijna volledig volzet zijn (b.v. de zones 1 en 2 van Erembodegem), of gaat het om nog niet erkende uitbreidingen van een officieel park (b.v. de zones van Moustier of Mornimont, in de streek van de Beneden-Samber), of nog om kleine zones van lokaal belang (b.v. de zone van Houthalen-Haagdoornheide).

In totaal brengen beide kaarten duidelijk de verveelvuldiging tot uiting van zones en parken in België. Men treft ze in alle streken aan.

De analyse van beide documenten inzake ruimtelijke spreiding laat toe twee essentiële lokalisatiefactoren in 't licht te stellen : enerzijds de onmiddellijke nabijheid van autowegen of expreswegen en/of van bevaarbare waterwegen, anderzijds de band met het stedenpatroon, gezien vele parken aangelegd werden aan de rand van steden. De factoren die de keuze van het terrein bepalen (nl. een ruime onbebouwde oppervlakte, zonder belangrijke hoogteverschillen en gelegen in een gunstige omgeving) kunnen op de kaarten niet tot uiting komen.

De vroegere oprichting van industrieparken in Vlaanderen, het groter gemeentelijk dynamisme en de aanwezigheid van belangrijke transportinfrastructuren, als de havens, verklaren ongetwijfeld een zeker onevenwicht tussen de meer gevorderde verwezenlijkingen van het noorden en die van het zuiden. Vlaanderen groepeerde inderdaad 66 % van de oppervlakte ingenomen door de officiële zones en parken en meer dan 85 % van de oppervlakte van zones en parken zonder statuut. Vergeleken met de grootte van de bevolking lijkt Brussel-Hoofdstad (19 gemeenten) uitgesproken minder begunstigd.

Hoewel sommige terreinen op dit ogenblik volledig bezet zijn, heeft de overgrote meerderheid nog plaats om nieuwe bedrijven te onthalen. Voor het geheel van de officiële zones en parken, vertegenwoordigt de beschikbare ruimte op 1.1.1980 nog 48,3 % van de totale oppervlakte.

Als instrument zowel van regionale ontwikkeling als van ruimtelijke ordening, hebben de zones en parken sinds 20 à 30 jaar de overgrote meerderheid van nieuw geplante bedrijven opgevangen. Op die manier liggen ze aan de oorsprong van een nieuwe ruimtelijke verdeling van de economische activiteiten. In het totaal hebben wij, in officiële zones en parken, 2 742 bedrijven geteld, die voor 195 093 arbeidsplaatsen instaan.

De overgrote meerderheid van de getelde bedrijven behoort tot de industriële sector (voor de officiële zones en parken, bedraagt het aantal arbeidsplaatsen in produktieafdelingen 92,1 % van de totale werkgelegenheid), en toch komt de vestiging van tertiaire activiteiten (nl. de groothandel, transportbedrijven, grote garages) meer en meer voor. Het tertiairisatieproces van die parken laat zich bijzonder goed voelen in Brabant, waar de invloed van Brussel zich aftekent. Dit verschijnsel manifesteert zich ook in talrijke kleine zones, vaak gecreëerd sinds 1970, om ambachtelijke activiteiten, diensten of onderzoekscentra op te vangen. Dit proces is ook vaak belangrijk in zones en parken zonder statuut. Zodoende beantwoordt België aan een vrij algemene evolutie — bijzonder voelbaar in de Verenigde Staten, in Frankrijk en in Nederland — waarbij werkgelegenheidsparken zowel tertiaire als secundaire activiteiten onthalen.

Tenslotte dient erop gewezen te worden hoezeer de kenmerken van industrieparken en -zones kunnen uiteenlopen. Er bestaan immers terreinen van alle mogelijke afmetingen en bovendien gaat het om verschillende vormen, naargelang van de aard van de bedrijven (zware of lichte activiteiten, hun omvang, hun nationaliteit), maar vooral naargelang van de voortgebrachte producten of uitgeoefende functies (productie, handel, beheer, onderzoek, enz.).